

1. Οι εξελίξεις στην οικονομία και την κοινωνία

Χαρακτηριστικά της οικονομίας επί δυναστείας των Μακεδόνων:

- Σταθεροποίηση της δημογραφικής εξέλιξης.
- Βελτίωση των δεικτών της οικονομίας.
- Μεγαλύτερη ανάπτυξη της αστικής οικονομίας.

α. Οικονομία και κοινωνία της υπαίθρου

Κοινωνική διαστρωμάτωση του Βυζαντίου:

Αριστοκρατία: της γης ή επαρχιακή και των αξιωμάτων ή αστική

► από τα τέλη του 10^{ου} αι. συγχωνεύονται και ονομάζονται **δυνατοί**.

Πένητες: ελεύθεροι γαιοκτήμονες

ακτήμονες γεωργοί: μίσθωναν γη για καλλιέργεια.

πάροικοι: ήταν δεμένοι με τη γη ή είχαν προσωπική εξάρτηση από τους κυρίους της.

Η αγροτική κοινότητα άρχισε από τις αρχές του 9^{ου} αι. να κινδυνεύει από:

- την αρπακτική διάθεση των μεγαλογαιοκτημόνων,
- τη φορολογική πίεση που ασκούσε το κράτος.

Χωρία ή προάστεια: οι πολυάριθμες διάσπαρτες εκτάσεις που συνέθεταν τα κτήματα των ευγενών και καλλιεργούνταν από ελεύθερους ενοικιαστές ή πάροικους.

Ευγενείς: από τη μια ζούσαν πλουσιοπάροχα και από την άλλη ήταν απρόθυμοι να επενδύσουν στις εγκαταστάσεις, τα μέσα και τις τεχνικές της παραγωγής

► Η αγροτική παραγωγή στο Βυζάντιο παρέμενε στάσιμη και ευάλωτη στις κρίσεις.

β. Οικονομία και κοινωνία των πόλεων

Αστική οικονομία: γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη με επίκεντρο νέες ή παλιές πόλεις που ανοικοδομήθηκαν, όπως η Πάτρα και η Σπάρτη, πόλεις με μεγάλη εμπορική κίνηση όπως η Έφεσος, η Ευχάϊτα (στον Πόντο), η Τραπεζούντα, όπου διεξαγόταν ετήσιες εμποροπανηγύρεις, και **αστυκώμαι ή αγροτοπόλεις**, αστικά κέντρα με ημιαγροτικό χαρακτήρα.

Συστήματα: συντεχνίες εμπόρων και βιοτεχνών ή επαγγελματικά σωματεία των οποίων η λειτουργία καθοριζόταν από το **Επαρχικόν Βιβλίον**, συλλογή διατάξεων των αρχών του 10^{ου} αι..

Εξωτερικό εμπόριο: αναβίωσε από τα μέσα του 10ου αι. και διεξαγόταν με τους Βούλγαρους, τους Ρώσους, τις ιταλικές πόλεις (ιδίως τη Βενετία) και το Χαλιφάτο.

Μεσαία τάξη: αποτελεί δημιούργημα της συνεχούς ανάπτυξης της αστικής οικονομίας και αποτελείται από εμποροβιοτέχνες, ναύκληρους και τραπεζίτες, που ενισχύουν συνεχώς την κοινωνική και πολιτική τους επιρροή (υποκινούσαν λαϊκά κινήματα κατά των ευγενών).

Δήμος: οι λαϊκές μάζες των πόλεων που αποτελούνταν από φτωχούς που εργάζονταν περιστασιακά ή ήταν άνεργοι.

2. Η νομοθεσία της Μακεδονικής Δυναστείας και η σύγκρουση με τους «δυνατούς»

α. Η νομοθετική δραστηριότητα

Συλλογές ή μεμονωμένοι νόμοι που εκδόθηκαν από τους Μακεδόνες αυτοκράτορες:

1. **Πρόχειρος Νόμος:** εύχρηστο απάνθισμα νόμων που αντικατέστησε την Εκλογή, νομική συλλογή των Ισαύρων.
2. **Επαναγωγή:** εισαγωγή στον Πρόχειρο Νόμο που καθόριζε με ακρίβεια τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη.
3. **Βασιλικά:** συλλογή νόμων, η οποία αντλεί κυρίως από τις νομικές συλλογές του Ιουστινιανού (60 βιβλία).
4. **Επαρχικόν Βιβλίον:** διατάξεις που ρύθμιζαν τη λειτουργία των συντεχνιών της Κωνσταντινούπολης.
5. **Νεαρές:** νέοι νόμοι που απέβλεπαν κυρίως στον περιορισμό της μεγάλης γαιοκτησίας.

β. Νόμοι και αγώνας κατά των δυνατών

Οι Μακεδόνες αυτοκράτορες επιχείρησαν με μία σειρά από νόμους να προστατεύσουν την αγροτική κοινότητα και τους ελεύθερους καλλιεργητές, οι οποίοι στήριζαν τον θεσμό των θεμάτων και πλήρωναν φόρους, από τις καταχρήσεις των δυνατών, που επιδίωκαν να ιδιοποιηθούν τη γη των φτωχών, να αποσπάσουν προνόμια και να κατακτήσουν την πολιτική εξουσία.

Με τους νόμους αυτούς οι Μακεδόνες αυτοκράτορες επέβαλαν ή πέτυχαν τα εξής:

1. Να προτιμώνται ως αγοραστές οι γείτονες και οι συγγενείς, όταν πουλιόταν ένα κομμάτι κοινοτικής γης.
2. Να αποδίδονται τα χωράφια που είχαν σφετεριστεί οι δυνατοί στους προηγούμενους φτωχούς ιδιοκτήτες τους χωρίς αποζημίωση.
3. Να απαγορεύεται η πώληση και η αγορά στρατιωτικών κτημάτων. Όποιος διέθετε τέτοια κτήματα ήταν υποχρεωμένος να στρατεύεται.
4. Να περιοριστεί η αύξηση της εκκλησιαστικής περιουσίας.
5. Να πληρώνουν οι δυνατοί τους φόρους του χωριού (1002), μια υποχρέωση που βάραινε παλιότερα την κοινότητα συλλογικά (αλληλέγγυον).